

(Данас, 18.10.2010)

Процес убрзаног старења сврстао је становништво Србије (без Косова и Метохије) међу најстарије у Европи, не рачунајући земље попут Албаније и неких бивших совјетских република (Туркменистан, Киргистан). У поређењу са становницима земаља чланица ЕУ, ми смо најстарији.

Старење, само по себи, не представља проблем, јер људи и треба дуго да живе, али забрињава чињеница да се много мање деце рађа него што људи умире, па би се могло рећи да је стопа природног прираштаја забележена у претходних десет година „у минусу“. Илустрације ради, за годину дана изгубимо град величине Кикинде - коментарише за Данас Драган Вукмировић, директор Републичког завода за статистику.

Он указује на процену према којој је број становника у Србији 2009. износио 7.320.807, док је према подацима виталне статистике, стопа природног прираштаја -4,6 на 1.000 становника (стопа живорођења износи 9,6, а стопа смртности 14,2 на 1.000 становника). Вукмировић подсећа да се од 2002. године број становника смањио за 179.000, а просечна годишња стопа раста износила је -3,5 на 1.000 становника. У истом периоду, удео становништва млађег од 15 година опао је са 16,1 одсто колико је забележено 2002, на 15,2 одсто у 2009, док је удео старијих од 65 порастао са 16,6 одсто на 17,1 одсто. У истом периоду просечна старост становништва порасла је са 40 на 41 годину. На алармантан тренд убрзаног старења становништва, осим ниске стопе наталитета и негативног природног прираштаја утиче и померање границе за рађење првог детета са 25, колико је износила 2000, на 27 година колико сада у просеку износи старост мајки. Томе треба додати и исељавање младог и образованог становништва.

- Удео жена у фертилном периоду, од 15 до 49 година, у укупном становништву у претходних десет година пао је са 24,1 на 23,1 одсто. Стопа укупног фертилитета је (број живорођене деце по жени) испод прага просте репродукције, и та тенденција је у

Војводини присутна од седамдесетих година прошлог века, а у централној Србији од осамдесетих. Током последњих десет година забележен је пад стопе фертилитета са 1,6 на 1,4 детета по жени. Битан статистички показатељ - стопа смртности одојчади - смањена је са 10,1 на седам умрлих одојчади на 1.000 живорођених. Нажалост, ситуација је другачија када је реч о стопи морталитета одраслог становништва која је порасла са 13,7 на 14,2 промила - истиче Вукмировић и додаје да је стопа наталитета смањена са 10,4 на 9,6 промила и једна је од најнижих у Европи.

Према речима нашег саговорника, просечан животни век мушкараца и жена у Србији продужен је за 1,4 године и сада износи око 71 годину (за мушкарце) и 76,4 године (за жене), а најчешћи узроци смрти, како код мушкараца тако и код жена, јесу болести крвотока и канцер. Једна од последица овакве демографске слике јесте смањење броја радноактивног становништва, односно раст издржаване популације, док број оних који зарађују опада.

- С друге стране, људи данас живе дуже. Медицина напредује, услови живота су све бољи и чињеница је да се животни век и становништва у Србији продужио. Забрињава, међутим, податак да просечно домаћинство у Србији, које је раније било четворочлано, данас у просеку има три члана. Томе је свакако допринело све касније ступање у брак, као и померање границе за рађање деце - просечна старост мушкараца који ступају у брак износи 33 године, а жена 29 година. Статистички подаци такође говоре да је у 2009. години закључено 3,7 одсто бракова мање него у претходној години. Наиме, у 2008. евидентирано је 38.285, а у 2009. години 36.853 брака. Број разведених бракова стагнира - каже Вукмировић.

Он подсећа да су све израженије миграције, углавном младих и женске популације, из села у град. Веома су изражене и тзв. спољне миграције, с обзиром на то да изван број младих људи одлази у иностранство на школовање и наставља да живи тамо, или после завршеног школовања напуштају Србију. За тај „механички одлив“ становништва не постоји тачна евиденција, већ само процене, па зато не чуди што се од предстојећег пописа становништва који ће бити обављен од 1. до 15. априла 2011, очекује да видимо какав нам је „демографски салдо“.

- Попис ће омогућити да се евидентира шта се на демографској мапи Србије дешавало у протеклих десет година и да се направе процене шта нас чека у наредном периоду. Али, морам признати да ја стрепим од резултата пописа, јер ће они показати колико је села остало без становника и колико школа без ђака. Генерално, демографска слика Србије није нимало ружичаста и потребно је да прође много година да би се променила -

упозорава Вукмировић и напомиње да ће основна одлика кретања становништва Србије у периоду од 2002. до 2032. бити наставак процеса депопулације.

Уз констатацију да су депопулационе тенденције становништва са негативном стопом раста и негативним природним прираштајем забележене у Војводини, почетком осамдесетих година прошлог века, а у Србији почетком деведесетих, Вукмировић истиче да ће према свакој од пет варијанти пројекција, Србија 2032. године имати мање становника него три деценије раније. „Становништво ће демографски старити, тако да ће се за 30 година удео старијих од 65 година у укупном броју становништва повећати са 17 на 22 одсто. Другим речима, на крају пројектованог периода сваки четврти становник биће старији од 65 година док ће стопа демографске зависности старије популације порасти са 25 на 33 одсто“, указује Вукмировић. Ову суморну слику употпуњује податак да број запослених опада у односу на број пензионера, што је с једне стране последица старења становништва, али и повећања броја незапослених. Пројекције становништва које се односе на период до 2050. године указују на то да ће становништво Србије и даље бити изложено процесу демографског старења. Оптимални сценарио (варијанта средњег фертилитета) предвиђа да ће за 40 година број особа старијих од 65 година бити повећан за четвртину, док ће удео популације старије од 80 година бити удвостручен и чиниће 26 одсто укупног броја старог становништва. Истовремено, очекује се да ће се број становника млађих од 15 година смањити за 10 процената.

- Ситуација у којој се Србија сада налази представља својеврсни Гордијев чвор. Нико не спори да је одлука о рађању право сваког појединца, али треба бринути и о опстанку државе. Свестан сам чињенице да није лако убедити младе људе да је неопходно да раније стварају породицу и рађају децу, али не смемо пренебрегнути податак да је у периоду од 2002. до 2009. године број склопљених бракова у благом опадању. У 2002. склопљено је шест бракова на 1.000 становника, док је у 2009. закључено пет бракова на 1.000 становника. С друге стране, ни држава, којој су иначе „руке везане“, с обзиром на то да је за спровођење било какве мере неопходна финансијска потпора, не чини много да се стање поправи. Држава можда може да залечи последице, али би боље било да има проактивну улогу - тврди директор Републичког завода за статистику.

Он је сигуран у то да би овај негативан демографски тренд требало зауставити, али је уверен да су за то потребне деценије и да није реално очекивати раст. „Са економског становишта, последице оваквих кретања су очигледне. Број радноактивног становништва у односу на број издржаваних лица (пре свега пензионера), све је мањи и то је кључни проблем. Према томе, актуелни пензијски систем је на дужи рок неодржив и колико год реформа била болна, мислим да је сада прави тренутак за то. У противном могло би да дође до колапса тог система“, закључује Вукмировић.

Стрепим од резултата пописа 2011.

Пише: Драган Вукмировић
уторак, 19 октобар 2010 12:26

Да ће у наредном периоду притисак овако негативних демографских трендова на расходе за пензијско осигурање бити веома изражен, показује и кретање стопе демографске зависности. Илустрације ради, 1981. године у централној Србији и Војводини, на стотину радно способних долазило је 16 становника старијих од 65 година, док би у 2050. тај однос могао да буде 100:40.

(Аутор је директор Републичког завода за статистику)